

ਪੋਥੀ

ਵਿਚਾਰਮਾਲਾ

—: ਸਟੀਕ:—

160

دچار مالہ

ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਅਨਾਥਦਾਸ ਜੀ ਵਿਰਚਿਤ
ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ

ਪੰਡਿਤ ਪੀਤਾਬਰ ਕੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ

ਜਿਸਕੋ

6

160

ਲਾਲਾ ਰਾਮਚੰਦ ਲੋਕਨਾਥ

ਮਾਨਕਟਾਹਲੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਾਲੇ

ਲੁਹਾਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ

ਨੇ

ਇਮਪੀਰੀਅਲ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਵਰਕਸ ਮੋਚੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਲਾਹੌਰ
ਵਿਚ ਛਪਾਈ ॥

ਭੂਮਿਕਾ

ਸਰਵ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਸ੍ਰੀ ਅਵੈਤ ਮਤ ਹੈ । ਸੋਈ ਮੁਮੁਖੁਕ ਉਪਾਦਯ ਹੈ ਇਸ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਅਰਥ ਸ੍ਰੀ ਸੁਤੁ ਭਾਖਾ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਸਿਫਿਤ ਮੇਂ ਹੈਂ ਤਿਨ ਮੇਂ ਅਪਬੀਨ ਕੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ॥ ਯਾਤੇ ਧਰਮ ਦਯਾਲੁ ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਅਨਾਥ ਦਾਸੀ ਜੀ ਆਸ਼ਮ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕੇ ੪੦ ਮੇਂ ਦੋਹੋਂ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੇਂ ਉਕਤ ਗੀਤਿ ਸੇ ਸ੍ਰਮਿ ਤੁ ਸ੍ਰੀ ਨਰੋਤਮ ਪੁਰੀ ਕੀ ਸੂਚਨਾ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਵਿਗਾਰਮਾਲਾ ਨਾਮਕ ੨-੧੧ ਦਹਾ ਬਧ ਭਾਖਾ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਿਆ ਹੈ । ਯਾ ਕੀ ਕਵਿਤਾ ਆਤਿਉਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੈ । ਯਹ ਵੇਦਾਂਤ ਕੇ ਸਰਵਭਾਖਾ ਗ੍ਰੰਥਨ ਸੇਂ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈਂ । ਇਸਕੇ ਹੂਏ ਵਰਖ ੨੨੦ ਭਯੇ ਯਾਮੇ ਵੇਦਾਂਤ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥਨ ਕਾਰਹਾਸਯੂਪ ਗੰਭੀਰ ਅਰਥ ਹੈ । ਸੋ ਟੀਕ ਬਿਨਾ ਦੁਰਜੈਯ ਹੈ ॥ ਯਾਕੀ ਸਵਿਸਤਰ ਸੰਸਥਿਤ ਟੀਕਾ ਹੈ ॥ ਔਰ ੯੦੦੦ ਸ਼ਲੋਕ ਕੀ ਭਾਖਾ ਟੀਕਾ ਹੈ ਸੌਮੰਦਮਤਿ ਮਾਨ ਕੂੰ ਉਪਯਗੀ ਨਹੀਂ ॥ ਯਹ ਜਾਨ ਚੇ ਗੰਭੀਰ ਮਤਿਮਾਨ ਦਾਦੁਪੰਥੀ ਸਾਧੂ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਾਵਾ ਬਨਖੰਡੀ ਕੇ ਸਿਖੜਸੀ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦਿ ਜੀ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਯਹ ਬਾਲ ਬੋਧਨੀ ਟੀਕਾ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਯਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਥਮ ਤਿਪਾਠੀ (ਗੀਗਾ ਯਮੁਨਾ) ਰੂੜੀ ਸੇ ਲਿਖਾਯਾ ਥਾ ਸੋ ਭਾਖਾ ਵਾਲਿਉਂ ਕੂੰ ਸੁਗਨ ਹੋਵੇ ਨਹੀਂ ਯਾ ਤੈ ਪੰਡਿਤ ਸ੍ਰੀ ਪੀਤਾਂਬਰ ਜੀ ਨੇ ਸਰਲ ਰੂੜੀ ਸੇ ਲਿਖਾਯਕੇ ਔਰ ਲਿਖਤਾ ਵੇਖ ਤੈ ਭ੍ਰਸ਼ਟ ਪਦਨ ਕ ਸੁਧ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰੀ ਯਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਾ ਵਿਸ਼ਯ ਨੀਂਦ ਧਰੀਅਨਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ਮੇਂ ਸਪਸ਼ ॥ ਵਿਸ਼ਿਟ ਵੇਖਤੇ ਕਹੂੰ ਅਸੁਧ ਹੋ ਤੋ ਸੱਜਨੋਂ ਨੇ ਸੁਧਾਰਕੇ ਵਾਚਣਾ ਯਹ ਵਿਨਤਿ ਹੈ ॥

ਵਿਦੀਯਮਾ ਔ ਤ੍ਰਿਤੀਯਮਾ ਅਵਿਰਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਇਸ ਅਵਿਰਤਿ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੇ ਨਾਮ ਬਾਜੂ ਪ੍ਰਸੰਗਨ ਕੇ ਚੜਤੇ ਅੰਕ ਲਗਾਯਕੇ ਤਿਨਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸਿਬਤ ਮਾਰਗ ਵਰਸਕ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ਧਰੀ ਹੈ ॥ ਤਥਾ ਸਮਗ੍ਰਮ ਮੂਲ ਔਰ ਟੀਕਾ ਵਿਖਪਦ ਛੇਦ ਕਿਯੇ ਹੈਂ । ਤਥਾ ਮੂਲ ਟੀਕੇ ਕ ਅਖਰਨ ਕਾ ਭੇਦ ਕਿਆ ਹੈ ਯਥਾ ਅਵਤਰਣ ਭੂਲ ਔਰ ਟੀਕਾ ਕੇ ਵਿਭਾਗ (ਪਾਰਿਗਾਫ) ਕੀਯੇ ਹੈਂ ਤਥਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸਰਾਮ ਆਦਿਕ ਚਿੰਨਯੋਗਜ ਸਬਲ ਮੇਂ ਧਰੇ ਹੈਂ । ਇਤਨੀ ਵਿਲਖਣਤਾ ਕਰੀ ਹੈ ॥

ਅਬ ਇਸਕੋ ਅਤਿ ਸੁਧ ਕਰਵਾਕੇ

ਰਾਮਚੰਦ ਮਾਨਕਟਾਹਲੇ ਪੁਸਤਕੋਂ ਵਾਲੇ ਲੋਹਾਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੯੫੪ ਮੇਂ ਮੋਏ ਟਾਇਪ ਕੇ ਅਖਰੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਛਪ ਵਾਇਆ ਕਿ ਪੱਥਰਕੇ ਛਾਪੇ ਮੇਂ ਕਈ ਅਖਰ ਨੀਕ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਤੇ ਬੇ ਔਰ ਉਸਵਕਤ ਅਜਾਨ ਪੁਰਸ਼ੋਂ ਕੋ ਪੜ੍ਹਨੇ ਮੇਂ ਕਸ਼ਟ ਹੋਤਾ ਥਾ ਅਬ ਟਾਇਪ ਕੇ ਅਖਰੋਂ ਮੇਂ ਕਿਸੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭੀ ਕਿਸੀ ਤਰੋਂ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਸੇ ਦਿਕਤ ਨ ਹੋਗੀ ॥

ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਕੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਯਾ ਕਿਸੀ ਔਰ ਪੁਸਤਕ ਕੇ ਮੰਗਵਾਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋ ਨੀਚੇ ਕੇ ਪਤੇ ਸੇ ਮੰਗਵਾ ਲੇਵੇਂ ॥

ਰਾਮਚੰਦ ਲੋਕਨਾਥ ਮਾਨਕਟਾਹਲੇ
ਪੁਸਤਕੋਂ ਵਾਲੇ ਲੋਹਾਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲਾਹੌਰ ॥

ਅਬ ਸ੍ਰੀ ਵਿਚਾਰਮਾਲਾ ਕੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ

ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ

ਸਿਖਜ ਕੀ ਅਸੰਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਟ ੧ ਸੇ ੧੬ ਤਕ	....	....	....	੧
ਟੀਕਾਕਾਰ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਗਲਾਚਰਣ	....	....	....	੩
ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਕ੍ਰਿਤ ਮੰਗਲਾਚਰਣ	....	....	....	੪
ਚਾਰ ਮੌਨ ਵਿਖੇ ਗਿਆਨ ਔਰ ਮੌਨ ਕਾ ਸਰੂਪ	....	....	....	੪
ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤਿ ਅਰਥ ਗੁਰ ਉਸਤਤਿ				
ਸਨਾਗਤਿ ਸਿਖ ਕੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ				
ਹਿੰਦੇ ਗਤਿ ਦੁਖ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਾ ਕਥਨ ਆਸੁਰੀ ਗੁਨਾਂ ਵਿਖਜ				

ਨਦੀ ਕਾ ਰੂਪ ਕ ਔਰ ਦੁਖ ਹੇਤੁ ਕਥਨ, ਮਨਗਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕੂੰ ਦੁਖ ਕੀ ਵਤੁਤਾ ਚੰਚਲਤਾ ਕੇ ਹੇਤੁ ਸੰਸਉਂ ਕਾ ਕਥਨ, ਸਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਂ ਕੇ ਉਤ੍ਰਕਾ ਆਰੰਭ, ਮਨ ਗਤਿ ਚੰਚਲਤਾ ਕੀ ਨਿਵਰਤਿ ਕਾ ਉਪਾਯ, ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਸਿਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਗੁਰ ਕਰਿ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ(ਸਤ ਮੰਗ) ਕਾ ਕਥਨ, ਗ੍ਰੰਥਕਾਰ ਕਚਿ ਗੁਰ ਮਹਿਮਾ ॥

ਦੁਤੀਯ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਕਾ ੨

ਸਤਸੰਗ ਮਹਿਮਾ

੨੨-੨੪

ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਲਖਣ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਉਤਰ

ਸੰਤੋਂ ਕੇ ਦੋ ਭਾਂਤਿ ਕੇ ਲਖਣ ਕਾ ਵਿਭਾਗ, ਸੰਤਸੰਗ ਕੀ ਮਹਿਮਾ, ਚਕ੍ਰ-
ਵਰਤਿ ਰਾਜਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਔਰ ਮੌਖ ਕੇ ਸੁਖ ਤੈ ਸਤਸੰਗ ਸੁਖ ਅਧਿਕਤਾ, ਫੇਰ
ਸਤਸੰਗ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਮੌਖ ਕੇ ਚਾਰੋਂ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਸਤਸੰਗਕੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਾ ਮੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ॥

ਤਿਤੀਯ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ੩

ਸਪਤ ਗਿਆਨ ਭੂਮਿਕਾ ਵਰਣਨ

੪੩-੫੫

ਮੌਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀ ਦੁਰਗਮਤਾ, ਸੰਤੋਂ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਮਾਤ ਸੇ
ਬੌਧਕਾ ਸੰਭਵ ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮਫੇਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ, ਸੁਭ ਇਛਾ ਨਾਮਪ੍ਰਥਮਭੂਮਿਕਾ
ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ ਨਾਮ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਭੂਮਿਕਾ, ਤਨ ਮਾਨਸਾਨਾਮ ਤਿਤੀਯ ਭੂਮਿਕਾ
ਸਤਵਾਪਤਿ ਨਾਮ ਚਤੁਰਥ ਭੂਮਿਕਾ ਅਸੰਸਕਤ ਨਾਮ ਪੰਚਮ ਭੂਮਿਕਾ
ਪਦਾਰਥ ਭਾਵਨੀ ਨਾਮ ਖਸ਼ਟਮ ਭੂਮਿਕਾ, ਤੁਰੀਆ ਨਾਮ ਸਪਤ ਭੂਮਿਕਾ
ਔਰ ਗੰਥ ਅਭਿਆਸ ਫਲ ॥

ਚਤੁਰਥ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ੪

ਗਿਆਨ ਸਾਧਨ ਵਰਣਨ

੫੫-੯੦

ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਾ ਕਥਨ

ਗਿਆਨ ਸਾਧਨਕਾ ਕਥਨ ਇਸਤੀ ਮੈਂ ਦੂਖਣ ਅਸ੍ਰ ਭਾਂਤਿ ਕਾਮੈ ਬੁਨੁਬ੍ਰਹਮ
ਚਰਯ ਪੁਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹ ਔਰ ਧਨ ਮੈਂ ਦੂਖਣ ਏਕਾਦਸ ਦਹੋਂਕਰ ਕਹੇ ਅਰਥਕਾ ਕਥਨ
ਜਗਤ ਕੀ ਆਸਕਤਿ ਕੇ ਤਿਆਗ ਮੈਂ ਹੇਤੁ ਜਗਤਵਿਖੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਾਟੂਪਕ ਜਗਤ
ਆਸਕਤਿ ਔਰ ਵਿਖਯ ਕੀ ਵਿਸਮਿਤ ਮੈਂ ਹੇਤੁ ਸੁਖਰਹਿਤਵਿਖਉਂ ਮੈਂ ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰ
ਪ੍ਰਵਿਰਤਿ ਵਿਖੇਕੀ ਨਿਰਲਜਤਾ ਔਰਤਾਂਕੇ ਤਿਆਗ ਮੈਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੁਮੁਖਯਕੇ ਅਨਯ
ਸਾਧਨ ਖਟਲਿੰਗ ਸਹਿਤ ਸਵਣ ਮਨਨ ਕਾ ਸਰੂਪ ਔਰ ਫਲ ਨਿਦਯਯਾਸਨ ਕਾ
ਰੂਪ ਔਰ ਫਲ ਵਿੜ ਬੌਧ ਤੈ ਕਰਤਬਯਾ ਭਾਵ ਔਰ ਗੰਮ ਭਯਾਸ ਫਲ ॥

ਪੰਚਮ ਵਿਸ਼ਾਮ ਕੀ ਅਨੁਕ੍ਰਮਣਿਕਾ ੫

ਜਗਤ ਕੀ ਆਤਮੁ ਸਰੂਪਤਾ

੯੦-੧੦੩

ਜਗਤ ਕੇ ਮਿਥਯਾਤ੍ਵ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਔਰ ਉਤਰ ਅਭੈਕਤਾ ਚੇਤੰਨਯਆਤਮਾ
ਕੀ ਖਟ ਉਰਮੀ ਔਰ ਵਿਕਾਰ ਸੇ ਰਹਤਤਾ ਆਤਮਾ ਮੈਂ ਮਿਥਯਾ ਤੀਨ ਸਰੀਰ ਕੀ
ਪ੍ਰਤੀਤਾ ਕਾ ਸੰਭਵ ਗਿਆਨ ਸੂਨਯ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਉਪਾਧਿ ਸੈਂ ਬ੍ਰਹਮਮੇ ਜਗਤ
ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਜਗਤ ਕੀ ਵਿਵਰਤਰੂਪ ਤਾਂਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਜਗਤ ਕੀ ਅਨਿਰਵਾਚਤਾ ॥

TO READ THE ENTIRE BOOK PLEASE CONTACT US:

whatsapp: +92-3160770117

email: worldcentreforpunjabi@gmail.com

World Centre for Punjabi, Lahore, Pakistan.